Nokia
Harjuniitty länsi asemakaavoitettavan alueen arkeologinen inventointi 2022

Timo Jussila

MIKROLIITTI Oy
PIENI TEHOKAS TERÄVÄ
ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET
TAIDOLLA VUODESTA 1988

Tilaaja: Nokian kaupunki

Sisältö

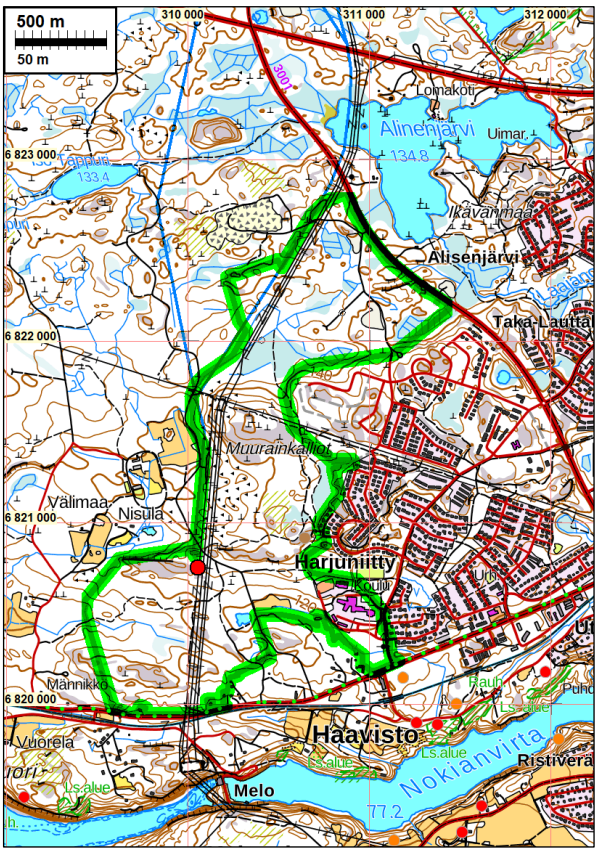
Perustiedot **2**
Kartat **3**
Inventointi **5**
Lähteet 6
Kohde **6**
NOKIA KETTUSUONKALLIO 6
NOKIA PASKONKALLIOT 7

Kansikuva: Vanha viisarikivi Haaviston ja Korvolan kylien rajalla.

Perustiedot

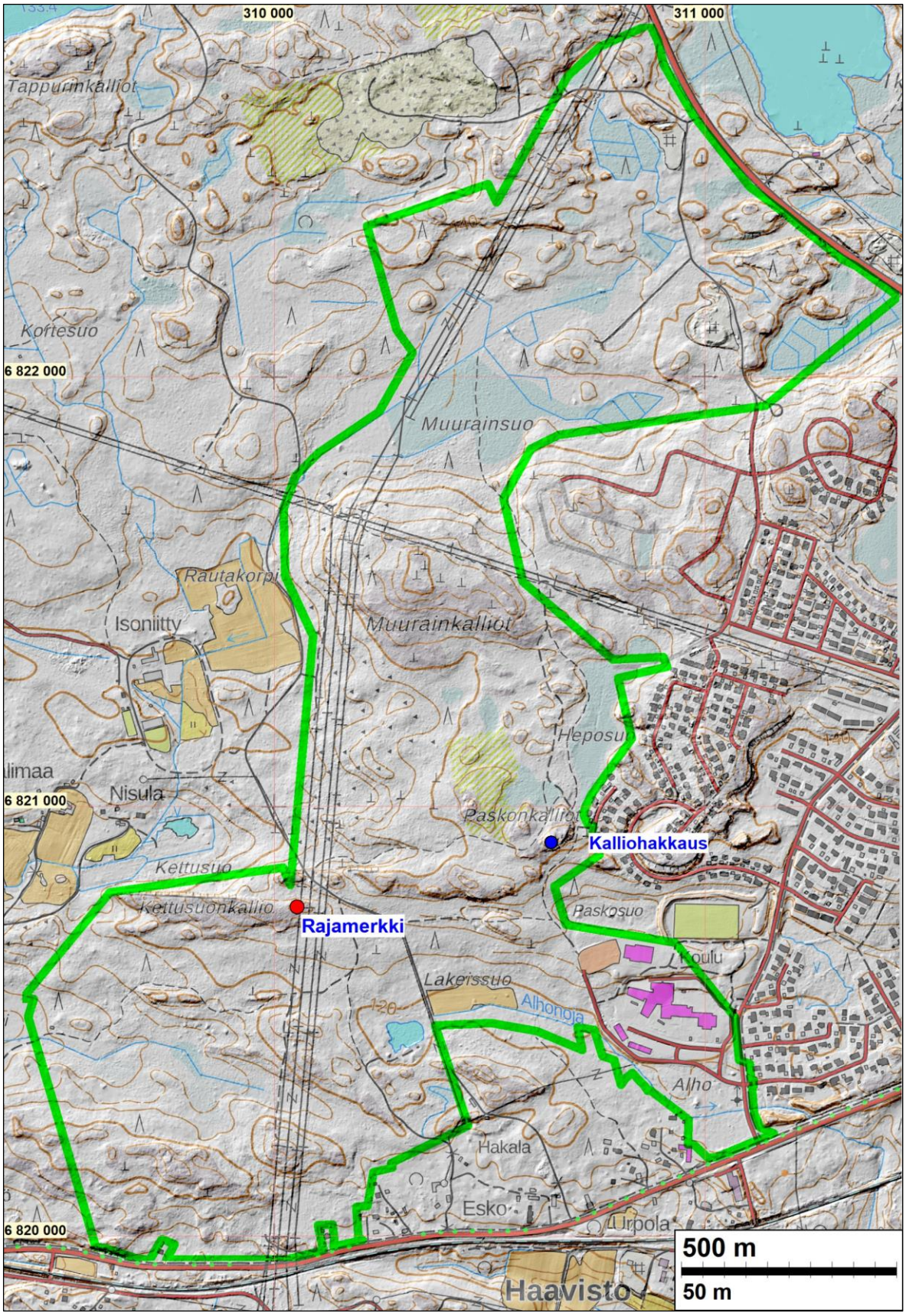
Alue: Harjuniitty II asemakaavan länsilaajennusalue.
Tarkoitus: Selvittää alueen muinaisjäännökset ja muut arkeologiset suojelukohteet.
Työaika: Maastotyö 11.10.2022.
Tilaaja: Nokian kaupunki.
Tekijät: Mikroliitti Oy, maastotyö Timo Jussila ja Alexander Bakhia.
Tulokset Alueelta tunnettiin ennestään yksi rajamerkki ja kalliohakkaus. Rajamerkki todettiin nyt kylien välisen rajan viisariksi, jonka Ikä on tuntematon, mahdollisesti isojaon (1760-luku) aikainen. Kalliohakkaus oli entisellään. Muita arkeologisia, eri tavoin suojeltavaksi katsottavia jäännöksiä ei alueella havaittu. Alueella on siis kaksi arkeologista suojelukohdetta: rajamerkki (muinaisjäännös) ja kalliohakkaus (muu arkeologinen muu kulttuuriperintökohde).

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta lokakuussa 2022, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 3/2023. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ja raportti ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella ja sen varmuuskopioilla.

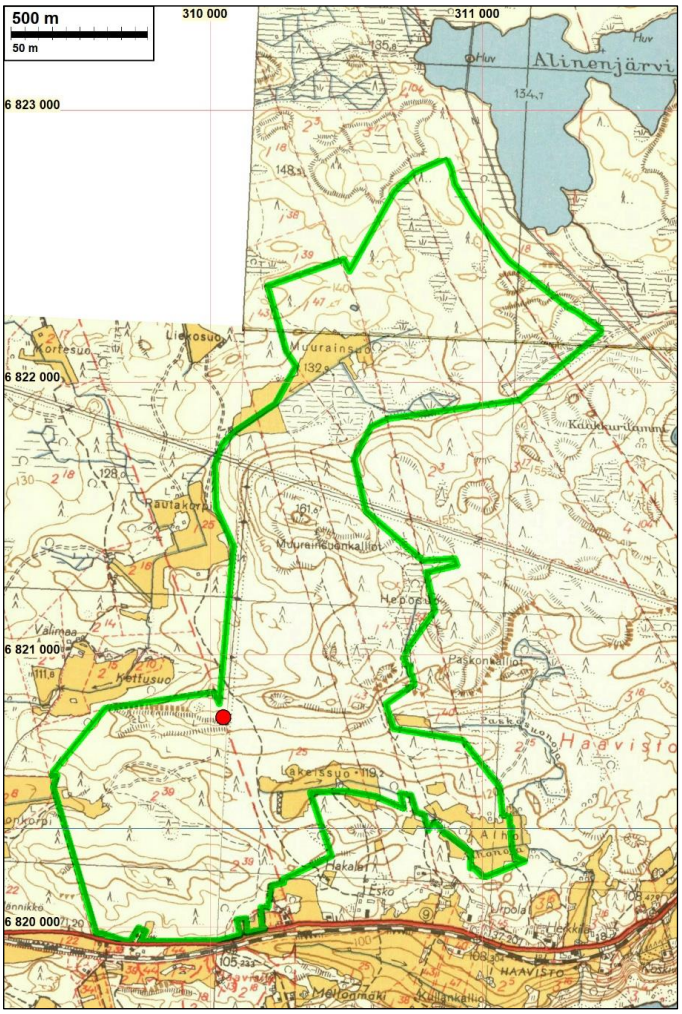

Tutkimusalue vihreällä. Rajamerkki – viisarikivi – punaisella pallolla ja kalliohakkaus sinisellä.

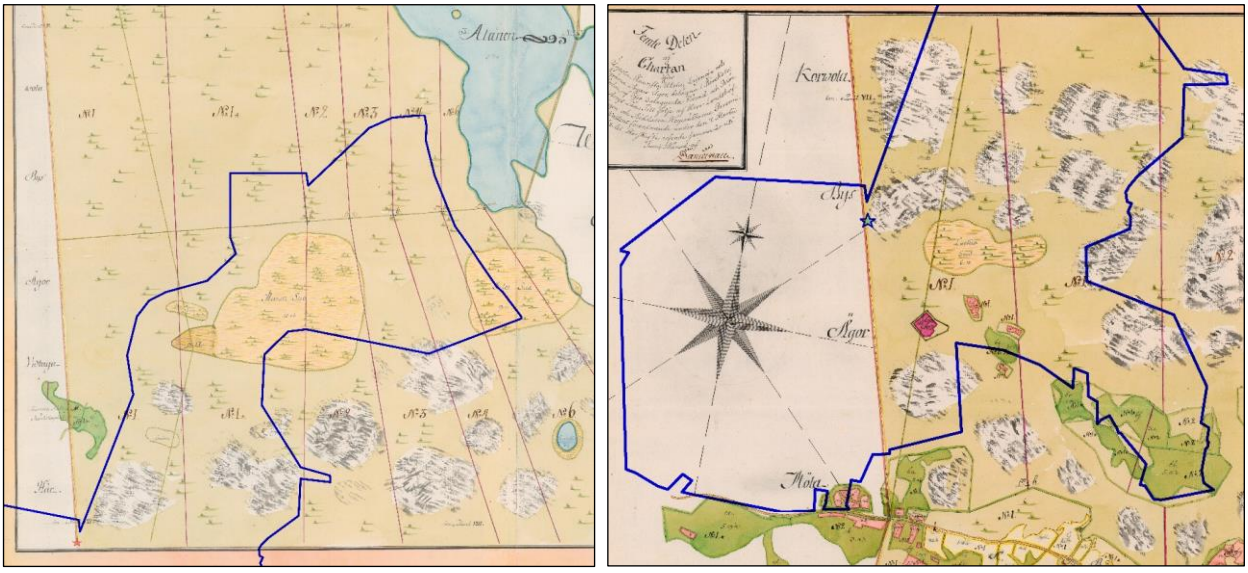
Kartat

Yleiskartta. Tutkimusalueen raja vihreällä. Rajamerkki, kylien välisen rajan viisarikivi punaisella pallolla ja kalliohakkaus sinisellä.

Ote 1953 peruskartasta. Tutkimusalue vihreällä, raportissa kuvattu rajamerkki punaisella pallolla
Sekä peruskartalla että alla olevalla v. 1766 isojakokartalla alueelle ei ole merkitty asutusta.

Ote v. 1766 isojakokartasta. Tutkimusalueen raja piirretty päälle sinisellä kohtalaisella tarkkuudella. Viisarikiven paikka sininen tähti oikeanpuoleisessa kartassa

Inventointi

Nokian kaupunki on laatimassa Harjuniityn asemakaavaan laajennusta sen länsipuolelle. Pirkanmaan maakuntamuseo museo totesi lausunnossaan 22.08.2022 DIAR: 467/2022 että ”asemakaavahankkeeseen liittyen alueen arkeologista inventointia tulee täydentää MRL 9 §:n mukaisesti tarkkuusinventoinnilla erityisesti muuttuvan maankäytön alueilla, joilla on arkeologista potentiaalia”. Nokian kaupunki tilasi alueen arkeologisen täydennysinventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Timo Jussila ja Alexander Bakhia tekivät maastotyön 11.10.2022, työn kannalta erinomaisissa olosuhteissa.

Alueella on inventoitu muinaisjäännöksiä viimeksi v. 2012 (Jussila ja Sepänmaa) Harjuniityn osayleiskaava-alueen inventoinnissa, joka käsitti nyt inventoidun alueen kokonaisuudessaan. Alue on kalliota, kalliopohjaisia moreenimäkiä (ohut maaperä) ja kallioiden välisiä moreenilaaksoja, usein märkää metsämaata tai suota. Pintamaat ovat kaikkialla varsin kivikkoisia paikoin louhikkoisia. Alueella ei ole pieniä metsäpuroja kummempia vesistöjä. Alue sijoittuu 105–145 m korkeusvälille. Muinainen Itämeri on sen varhaisessa Ancylusjärvivaiheessa lyhyen aikaan ulottunut alueelle ja alavimpiin eteläosiin vielä Ancylusjärvivaiheen lopulla. Alueen maastot ja maaperä ovat kuitenkin sellaiset, että sieltä tuskin on löydettävissä varhaismesoliittisia asuinpaikkoja.

Alue on kuulunut pääosin Haaviston kylään ja lounaisosa Korvolaan. Vanhojen karttojen perusteella alue on ollut historiallisella ajalla asumatonta (siis kiinteää, kartoille merkittyä asutusta) vielä 1900 luvun puolessa välissä – ja edelleenkin. Alueella on ollut pieniä peltomoisioita ja niittyjä, valtaosa alueesta on ollut ns. ”joutomaata”. Myöhemmin, 1900 luvulla alueella on harjoitettu maanottoa ja kallion louhintaa. Jakokuntien vanhoja rajapisteitä ei alueelle sijoitu.

Maastotyössä tarkastelimme ensiksi Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineistosta laadittua Museoverkon karttapalvelun pistepilvirinnevarjostetta, mutta en siinä havainnut mitään arkeologisesti mahdollisesti erityisen mielenkiintoisia maarakenteita tai pinnanmuotoja. Eräät lidaraineistossa havaitut kuopanteet ja rakenteet osoittautuivat luontaisiksi pinnanmuodoiksi tai nykyaikaisiksi kaiveluiksi.

Alueelta ei löydetty v. 2012 arkeologisesti potentiaalisia maastoja. Niitä ei myöskään nyt karttojen, ilmakuvien ja lidaraineiston avulla pystytty ennakolta havaitsemaan. Se piti tehdä maastossa. Aikaa käytettiin alueen maastotarkastukseen suhteellisen runsaasti myös mm. siksi että olosuhteet olivat mitä parhaimmat maastotyöhön sekä myös opetusmielessä. Saman aikaisesti inventoimme alueen poikki etelästä pohjoiseen kulkevan voimajohtolinjan 400 m leveässä käytävässä.

Alueen polut käveltiin läpi melko kattavasti ja niiltä tehtiin ”kävelypistoja” kallioille ja kulkukelpoisiin metsämaastoihin. Maastot olivat paikoin vaikeakulkuisia. Suomaastot ja tiheät vesakot jätettiin tarkemmin katsomatta. Mitään mainittavaa ei kuitenkaan missään havaittu.

Lopputulos on, että alueella on yksi muinaisjäännös, rajamerkki sekä kalliohakkaus (nimikirjaimet) joka on katsottu arkeologiseksi muuksi kulttuuriperintökohteeksi.

28.6.2023

Timo Jussila

Lähteet

Alanen, Timo ja Kepsu, Saulo, 1989: Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. SKS

Bilund, Jussila, Sepänmaa, Soisalo 2022: Kristiinankaupunki Åback – Nokia Melo voimajohtolinjan ja sen suunnittelualueiden arkeologinen inventointi 2022. Mikroliitti Oy.

Hall, D, 1768: Charta öfver Urpola, Hawisto, Utola, Lajanoja och Jyrämä Byars ägor belägna i Birkala Socn af Öfre Satakunda Härad och Björbeborgs Län. Kansallisarkisto.

Jussila & Sepänmaa 2012: Nokia. Harjuniityn osayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2012. Mikroliitti Oy.

Peruskartta 2123 02, 05 ja 06 v. 1953. Maanmittauslaitos.

Kohde

NOKIA KETTUSUONKALLIO

Mjtunnus: 1000044932
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: rajamerkki, viisarikivi
Koordin: N 6820755 E 310055

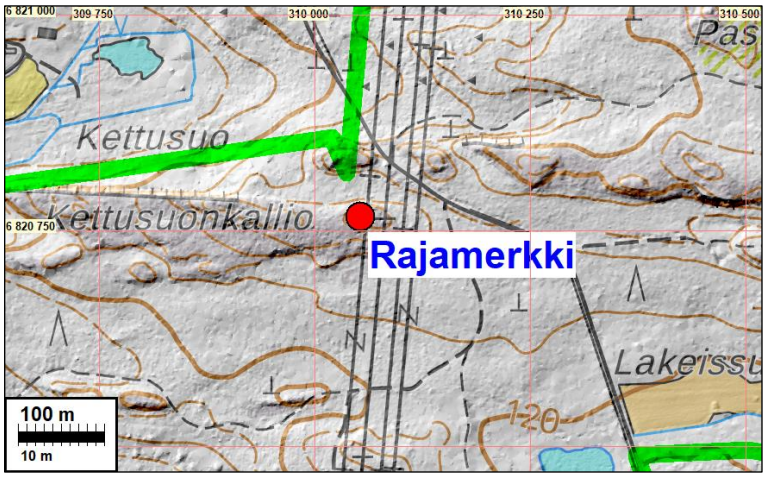
Tutkimukset: Jussila & Sepänmaa 2012 inventointi, Jussila 2022 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Nokian kirkosta 5,1 km länteen. Linjan kupeessa, Kettusuonkallion kohdalla olevan suunnittelualueen itäreunalla.

Huomiot: *Muinaisjäännösrekisteri:* Kivistä rakennettu, käytöstä poistunut rajamerkki Korvolan ja Haaviston vanhalla kylärajalla (nro 3 inv. raportissa 2012), sähkölinjan alla.

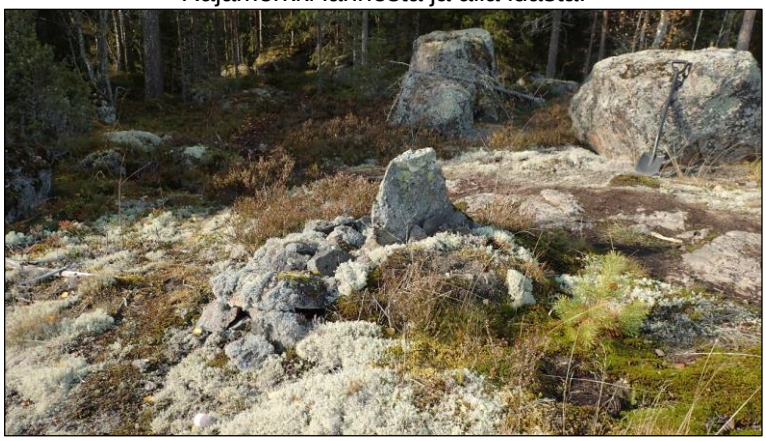
Vanha rajalinja on tällä kohden katkennut voimajohtolinjaa tehtäessä. Pyykki on kylärajalla, mutta sitä ei ole merkitty isojakokartalle. Yksikerroksinen kiveys on kooltaan 1,1 x 1,2 m ja keskellä on 70 cm korkea pystykivi, jossa ei erotu numeroa.

Jussila 2022: rajamerkki ennallaan. Kyse on kylien välisestä, hylätystä ja oletettavasti isojaon aikaisesta rajamerkistä. Se on Haaviston ja Korvolan välisellä kylärajalla. Raja on kohdalla suora eikä siihen tällä kohdalla liity eikä ole liittynyt mikään tilusraja. Kyse on siis kylärajamerkistä. Litteän pystykiven pitkä sivu on täsmälleen rajan suuntainen. Se on tuettu pystyyn kivillä. Kyse on mitä ilmeisimmin viisarista. Sitä ei ole merkitty isojakokartalle. Kyseiselle kartalle ei ole ylipäätään viisareita merkitty. Viisari voi silti olla isojaon aikainen eli 1760 luvulta. Miksi sellainen olisi tehty myöhemmin? Koska sellainen perusteltu epäilys on, että rajamerkki olisi 1760-luvulta, sitä voisi pitää muinaisjäännöksenä.

Rajamerkki lännestä ja alla idästä.

NOKIA PASKONKALLIOT

Mjtunnus: 1000044927
Status: muu kulttuuriperintökohde (s)
Ajoitus: historiallinen
Laji: kalliohakkaus: nimikirjaimet kalliossa

Koordin: N 6820916 E 310643

Tutkimukset: Jussila & Sepänmaa 2012 inventointi

Kuvaus: Muinaisjäännösrekisteri: Lähellä laavua ja nuotiopaikkaa, kallion laen etelälaidalla on kallioon kaiverrettuna nimikirjaimet, molemmista erottuvat kirjaimet "K N".

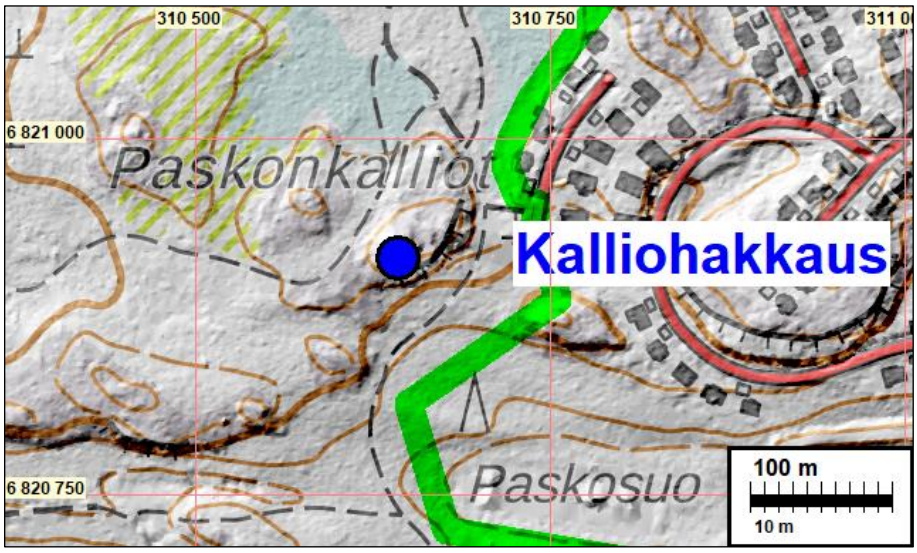
Jussila 2012 (ote v. 2012 raportista): Tutkimusalueen keskellä, Paskosuon pohjoispuolella on korkeahko kallionyppylä, jonka etelärinne on jyrkkä. Laella on laavupaikka – laavukatos ja nuotiopaikka. Jyrkänteen reunalla, laen etelälaidalla on kallionyppylään kaiverrettu kahdet nimikirjaimet, joista molemmista erottuu kirjaimet KN. Nämä merkit ovat n. 80 cm etäisyydellä toisistaan. (kuvat seur. sivulla)

Jussila 2022: paikka entisellään.

Kalliopaadessa yläosassa vas. ja oik. nimikirjaimet KN. Alla: Paasi jossa kaiverrukset heti etualan männyn vas. puolella. (kuvat 2012)

310 500
310 750
6 821 000
Paskonkallio
Kalliohakkaus
6 820 750
Paskosuo
100 m
10 m

Liite raporttiin

Maastossa katsotut alueet

Vihreällä on merkitty ne alueet mitkä voi mielestämme tulkita katsotuksi eli tarkastetuksi (riippuen termin määritelmästä – termillä ei ole yleistä eikä standardoitua määritystä, joten ”tarkastettu alue” käsite on subjektiivinen). Paikoin katse on voinut osua kauemmaksi ja haravoida maastoa tarkemmin, paikoin lähemmäksi ja epätarkemmin, pahimmissa maastoissa vain jalkojen juureen. Paikoin aikaa vietettiin jollain maastonkohdalla tai taipaleella enemmän, paikoin kuljettiin vauhdikkaasti ja maastoa vain ”vilkuiltiin”. Joissain maastonkohdissa tehtiin intensiivistä silmänvaraista havainnointia, ja joissain paikoin vain koitettiin selviytyä ehjänä pois vaikeasta maastosta, havainnoinnin ollessa toissijaista. Karttaa on siis tulkittava suuripiirteisesti, mihin tarkoituksen sitä halutaankin tulkita. Koko alue on tarkastettu laserkeilausaineiston, maastokarttojen ja ilmakuvien avulla.

